

Ochrana osobnosti

Všeobecná osobnostní práva

JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.
Právnická fakulta MU, Brno
2007

OSNOVA:

obecný výklad

- Právní zakotvení
- subjekty práva na ochranu osobnosti
- Předmět všeobecných osobnostních práv
- Omezení všeobecných osobnostních práv
- Prostředky ochrany osobnosti
- Prostředky ochrany názvu a dobré pověsti právnické osoby
- Zvláštní osobností práva tvůrčí
- Soukromoprávní prostředky ochrany osobních údajů
- Ochrana osobnosti versus svoboda projevu

VŠEOBECNÁ OSOBNOSTNÍ PRÁVA

poskytnování právní ochrany –

člověku

lidské osobnosti, a rodině, osobního stavu lidí a právnických osob patří mezi *pilíře* obecného soukromého práva (práva občanského).

VŠEOBECNÁ OSOBNOSTNÍ PRÁVA

JSOU TO PŘIROZENÉ SUBJEKTIVNÍ PRÁVO (ALE I POVINNOST)
KAŽDÉHO ČLOVĚKA

ZÁKLADNÍ LIDSKÁ PRÁVA:

- nezadatelná -
- nezcizitelná -
- nepromlčitelná -
- nezrušitelná -

Základní znaky:

- osobní, nemajetkový charakter
- náleží každé fyzické osobě jako individualitě
- působí erga omnes, jedná se o právo absolutní právní povahy
- nepodléhají promlčení ani prekluzi

Literatura:

- Švestka J., Jehlička, P., Pavlík, P., Knap, K., Plecítý, V.: **Ochrana osobnosti podle občanského práva**, 4. vydání, Linde Praha, a.s., Praha, 2004.
- Kužílek, O., Žantovský, M.: **Svoboda informací – Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky**, Linde Praha a.s., Praha 2002.
- Sokol, T.: **Tisk a právo**, ORAC, Praha, 2001.
- Bartoň, M.: **Svoboda projevu a její meze v právu ČR**, Linde, Praha, 2002.
- Hajn, P.: **K přiměřenému zadostiučinění ve sporech na ochranu osobnosti**, Bulletin advokacie, 4/2003, str. 9-10.
- Doležilek, J.: **Veřejná kritika a právo na ochranu osobnosti**, Právní praxe, 2/1997, str.125
- Filip, J.: **Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe**, Časopis pro právní vědu a praxi, 4/1998, str.628
- Sigmundová, M. – Telec, I.: **Přehled některých právních a etických otázek ochrany osobnosti**. Soudní rozhledy, 9, 2003, č. 3, s. 4
- Mates, P.: **Ochrana osobních údajů**, Karolinum, Praha UK, 2002
- Devátý, S., Toman, P.: **Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob**, Linde a.s., Praha, 2001.
- Doležilek, J. (ed.): **Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti**. Praha: ASPI 2002

Ochrana osobnosti v mezinárodních dokumentech o lidských právech právu lidských práv

- Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966) (vyhláška MZV č. 120/1976 Sb.)
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP50) sděl. č. 209/1992 Sb.), včetně Protokolů
- Evropská Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (Úmluva o lidských právech a biomedicíně), (sděl. č. 96/2001 Sb. m.s.), včetně Dodatkového protokolu o zákazu klonování lidských bytostí. (sděl. č. 97/2001 Sb. m. s.) atd.
- Úmluva o právech dítěte (sdělení č. 104/1991 Sb.)

Ústavní zakotvení práva na ochranu osobnosti

- Podle čl. 10 odst. 1 LZPS "každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno".

Zákonné zakotvení práva na ochranu osobnosti

**§ 11 a násl. občanského
zákoníku**

a další předpisy:

- **§ 21 a násl., zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů**

Další související předpisy

- zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a změně některých zákonů (transplantační zákon)
- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
- § 10, §11 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)
- § 35, §36 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu
- zákon č. 66/1988 Sb., o umělém přerušení těhotenství,
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon),
- zákon č. 227/2006 Sb., o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činnostech a o změně některých souvisejících zákonů
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dnes stále platný § 7, § 60 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce)
- § 133a občanského soudního řádu
- zákon č. 140/1961 Sb., trestního zákona – pomluva (§206), útok na státní orgán (154/2), neoprávněné nakládání s osobními údaji (178)
- 49 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích – přestupky proti občanskému soužití

ZÁSADY

- *a) zásadu v pochybnostech ve prospěch života (zásada pro vitae, for life),*
- *b) zásadu přednosti (angl. primacy) lidské bytosti před zájmy společnosti nebo vědy,*
- *c) zásadu nedotknutelnosti osobnosti, Nedotknutelnost lidské bytosti, stránek osobnosti včetně kupř. soukromí a rodinného života, projevů osobní povahy atd. (Ize však udělit svolení(licenci) dotčeného anebo výjimečně zákonem*
- *d) zásadu odvolatelnosti svolení, je založena na možné změně přesvědčení svolujícího*
- *e) zásadu zákazu těžení finančního prospěchu z lidského těla nebo jeho částí,*
- *f) zásadu pietní ochrany*

3. SUBJEKTY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- **právo na ochranu fyzických osob**, tj. na ochranu osobnosti fyzické osoby

Postmortální ochrana osobnosti - § 15 OZ

Příklad: Seriál Návštěvníci – akademik Filip – přejmenován na akademik Richard

- **právo na ochranu právnických osob**, které je občanským zákoníkem taxativně zúženo jen na právo na ochranu názvu a dobré pověsti právnické osoby.

Základním rysem ochrany osobnostních práv fyzické osoby je skutečnost, že zásah do těchto práv je možný pouze se svolením dotčené fyzické osoby

4. PŘEDMĚT VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

Vymezení předmětu všeobecných osobnostních práv obsahuje ustanovení § 11 OZ

Demonstrativní výčet:

- zdraví (včetně duševní a tělesné integrity)
- občanská čest
- lidská důstojnost
- soukromí
- jméno (nejen jméno a příjmení jak je zapsáno v matrice, ale i přezdívka či krycí jméno – pseudonym)
- projevy osobní povahy (včetně písemností osobní povahy jako jsou osobní dopisy, deníky apod.)
- jiné předměty práva na ochranu osobnosti, v občanském zákoníku výslovně neuvedené (např. osobní svoboda, osobní tajemství, listovní tajemství, podoba, hlas, životopisné a jiné osobní údaje, zdravé životní prostředí, dobré jméno, profesní, obchodní, vědecká čest, svoboda vyznání a náboženského cítění, pracovní síla, apod.)

5. OMEZENÍ VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- se svolením fyzické osoby (smluvní omezení)

- na základě zákona

tzv. bezúplatné zákonné licence:

- zákonná úřední licence (§ 12 odst 2)
- zákonná licence vědecká a umělecká (§ 12 odst. 3)
- zákonná licence zpravodajská (reportážní)

- Použití (pořízení) těchto chráněných hodnot:
- nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby
- v případě pochybností vykládat restriktivně
- musí být vždy zaručena základní ochrana důstojné existence dotčené fyzické osoby.

6. PROSTŘEDKY OCHRANY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- Prostředky ochrany jsou zakotveny v nejrůznějších soukromoprávních i veřejnoprávních právních předpisech.
- Ochrana se týká porušení i ohrožení práva
- Občanský zákoník zakotvuje obecné i zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti.
- Základním předpokladem odpovědnosti podle § 13 OZ je existence neoprávněného zásahu objektivně způsobilého narušit, popř. ohrozit osobnostní práva chráněná ustanovením § 11 OZ.

6. PROSTŘEDKY OCHRANY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV.

1) ZVLÁŠTNÍ ŽALOBNÍ NÁROKY

- 1) zápůrcí (negatorní) žaloba
- 2) restituční žaloba (odstraňovací).
- 3) satisfakční žaloba.
 - a) přiměřené zadostiučinění morální
 - b) náhrada nemajetkové újmy v penězích (přiměřené zadostiučinění peněžité)
- Soud musí přitom přihlížet k **taxativně stanoveným zákonným kritériím**:
 - ba) k závažnosti vzniklé nemajetkové újmy (osobnostní povahy
 - bb) k okolnostem, za nichž k ohrožení nebo porušení osobního práva na ochranu osobnosti došlo
- **Morální satisfakce** – preferovaná
- **Peněžitá satisfakce**
 - *vždy ve formě jednorázové částky*
- **Soudní příslušnost u sporů z ochrany osobnosti**:
 - § 9 ODS. 2 PÍSM. A) OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÁDU JSOU K ROZHODOVÁNÍ SPORŮ Z OCHRANY OSOBNOSTI V I. STUPNI PŘÍSLUŠNÉ KRAJSKÉ SOUDY.

2) NÁHRADA ŠKODY § 16 a § 420 a násl.

3) VYDÁNÍ BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

4) OCHRANA V MEDIÁLNÍM PRÁVU – právo na odpověď a dodatečné sdělení

5) OCHRANA TRESTNĚPRÁVNÍ

6) OCHRANA SPRÁVNĚ PRÁVNÍ

ochrana osobnosti

- rozdíly

OZ

- Kritérium pravdivosti není rozhodující
 - Klíčová je intenzita výroku
- Není třeba úmyslu
- Žalobce má povinnost tvrzení a povinnost důkazní
- Lze žádat i náhradu nemajetkové újmy
- Pachatelem i poškozeným může být FO i PO

TZ

- Musí jít o nepravdivý údaj
 - Údaj = pouze skutkové tvrzení
- Musí být prokázáno úmyslné zavinění
 - Včetně vědomosti, že je údaj nepravdivý
- Důkazy shromažďuje policie z úřední pov.
- Lze uložit pouze náhradu škody majetkové
- Pachatelem pouze příčetná FO starší 15 (14) let
- Poškozeným pouze FO

7. SOUKROMOPRÁVNÍ PROSTŘEDKY OCHRANY NÁZVU A DOBRÉ POVĚSTI PRÁVNICKÉ OSOBY

- **dobrá pověst a název** osoby právnické -
§19b OZ
- **OCHRANA:**
 - dle občanského zákoníku
 - dle tiskového zákona a zákona o
rozhlasovém a televizním vysílání
 - dle obchodního zákoníku

8. ZVLÁŠTNÍ OSOBNOSTNÍ PRÁVA TVŮRČÍ

- náleží pouze člověku – **tvůrci**, kterým může být pouze fyzická osoba, což vyplývá z povahy tvůrčí činnosti (tvorby) samé.
- vztahují se k tvůrčím duševním plodům osobnosti fyzické osoby.

Mezi tato práva patří:

- 1) **osobní právo na ochranu autorství,**
- 2) **osobní právo na ochranu původcovství výkonu výkonného umělce**
- 3) **osobní právo na ochranu původcovství ideálních předmětů průmyslových práv,**
- možný souběh zvláštní ochrany autorskoprávní nebo průmyslově právní a obecné občanskoprávní podle § 13 OŽ.

9. SOUKROMOPRÁVNÍ PROSTŘEDKY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Zvláštní soukromoprávní režim je v případě osobních údajů stanoven na *základě zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů*

v souladu se směrnicí 95/94/ES

(předcházel zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech – v souladu s Úmluvou Rady Evropy č.108)

10. Zákon o ochraně osobních údajů

Které otázky reguluje?

- Ochranu osobních údajů o fyzických osobách
- Práva a povinnosti při zpracování údajů
- Podmínky jejich předávání do jiných států
- Postavení a působnost úřadu

Jaký okruh subjektů podléhá jeho režimu?

Mocenské orgány

Fyzické osoby

Právnícké osoby

ZÁKON SE VZTAHUJE NA VEŠKERÁ
ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ
AUTOMATIZOVANĚ NEBO JINÝMI
PROSTŘEDKY

Zpracování na která se zákon nevztahuje:

- pro osobní potřebu fyzické osoby
- nahodilé shromažďování údajů
- pro účely statistické a archivnictví
- pro určité účely, v zákonem stanovených případech – např. zajištění bezpečnosti a obrany státu, veřejného pořádku, prevence trestné činnosti atd. § 3 odst. 6

Pojmy, se kterými zákon pracuje:

OSOBNÍ ÚDAJ

Jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. (leg. definice § 4)

CITLIVÝ OSOBNÍ ÚDAJ

Takový, který vypovídá i národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v OO, náboženství, filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektů údajů a jakýkoli biometrický nebo genetický údaj subjektu údajů.

Ochrana práv subjektů údajů § 21

- a) Požádat správce či zpracovatele o vysvětlení
- b) Požadovat odstranění vzniklého stavu
- c) Možnost obrátit se na Úřad s žádostí o zajištění nápravy

Vznikla-li nemajetková újma – ochrana dle § 13

Vznikla-li majetková újma – odpovědnost za škodu § 420, příp. obchodní zákoník

- To je pro dnešek vše....
- Děkuji vám za pozornost

